YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (viides jaosto)
27 päivänä syyskuuta 1988 *

Asiassa 189/87,

jonka Bundesgerichtshof on saattanut yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi yhteisöjen tuomioistuimen toimivallasta tulkita 27 päivänä syyskuuta 1968 tehtyä tuomioistuimen toimivaltaa ja tuomioiden täytäntöönpanoa yksityisoikeuden alalla koskevaa yleissopimusta 3.6.1971 tehdyn pöytäkirjan mukaisesti saadakseen ensin mainitussa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

Athanasios Kalfelis, turkiskauppias,

vastaan

1) **Bankhaus Schröder, Münchmeyer, Hengst & Co**, nykyään nimellä HEMA Beteiligungsgesellschaft mbH KG, selvitystilassa,

2) **Bankhaus Schröder, Münchmeyer, Hengst International SA**, Luxemburg,

ja

3) **Ernst Markgraf**, prokuristi, Bankhaus Schröder, Münchmeyer, Hengst & Co, Frankfurt am Main,

ennakkoratkaisun 27.9.1968 tehdyn yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohdan ja 6 artiklan 1 kohdan tulkinnasta,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja G. Bosco sekä tuomarit U. Everling, Y. Galmot, R. Joliet ja F. A. Schockweiler,

julkisasiamies: M. Darmon,
kirjaaja: hallintovirkamies B. Pastor,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet:

– Athanasios Kalfelis, edustajanaan asianajaja Harald Aderhold,

– Saksan liittotasavallan hallitus, asiamiehenään Christof Böhmer,

– Italian tasavallan hallitus, asiamiehenään valtionasiamies Oscar Fiumara,

– Ison-Britannian hallitus, asiamiehenään H. R. L. Purse, avustajanaan asiamies M. C. L. Carpenter,

– Luxemburgin hallitus, asiamiehenään hallituksen edustaja pörssissä Yves Mersch, avustajanaan asianajaja Nicolas Decker,

– Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehenään oikeudellisen yksikön virkamies Jörn Pipkorn, avustajanaan asianajaja Wolf-Dietrich Krause-Ablass,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen sellaisena kuin se on muutettuna 5.5.1988 pidetyn suullisen käsittelyn jälkeen,

kuultuaan julkisasiamiehen 15.6.1988 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Bundesgerichtshof on esittänyt 27.4.1987 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimen kirjaamoon 16.6.1987, yhteisöjen

tuomioistuimen toimivallasta tulkita 27 päivänä syyskuuta 1968 tehtyä tuomioistuinten toimivaltaa ja tuomioiden täytäntöönpanoa yksityisoikeuden alalla koskevaa yleissopimusta 3.6.1971 tehdyn pöytäkirjan nojalla kaksi ennakkoratkaisukysymystä edellä mainitun yleissopimuksen, jäljempänä 'yleissopimus', 5 artiklan 3 kohdan ja 6 artiklan 1 kohdan tulkinnasta.

2 Mainitut kysymykset on esitetty oikeudenkäynnin yhteydessä, jossa kantajana on Athanasios Kalfelis ja vastaajina seuraavat kolme asianosaista: Bankhaus Schröder, Münchmeyer, Hengst & Co, jonka kotipaikka on Frankfurt am Main, ensin mainitun pankin tytäryhtiö Bankhaus Schröder, Münchmeyer, Hengst International SA, jonka kotipaikka on Luxemburg, sekä ensin mainitun pankin prokuristi Ernst Markgraf.

3 Kalfelis teki Luxemburgissa sijaitsevan pankin kanssa hopeasta avista- ja termiinikauppoja Frankfurt am Mainissa olevan pankin ja sen prokuristin välityksellä ja maksoi tässä tarkoituksessa 344 868,52 Saksan markkaa luxemburgilaiseen pankkiin. Termiinikaupat olivat kokonaisuutena Kalfelisille tappiollisia. Kalfeliksen nostaman kanteen tarkoituksena on saada vastaajat yhteisvastuullisina velallisina maksamaan 463 019,08 Saksan markkaa korkoineen. Kantajan kanne perustuu sopimusperusteiseen vahingonkorvausvastuuseen tietojenantovelvollisuuden rikkomisen vuoksi sekä sopimukseen perustumattomaan vahingonkorvausvastuuseen BGB:n (Saksan siviililaki) 823 pykälän 2 momentin nojalla luettuna yhdessä StGB:n (Saksan rikoslaki) 263 pykälän ja BGB:n 826 pykälän kanssa, koska vastaajat ovat aiheuttaneet kantajalle tappiota hyvien tapojen vastaisella toiminnallaan. Edelleen kantaja väittää vastaajien saaneen perusteetonta etua, koska termiinikauppoja koskevat sopimukset, kuten termiinikaupat hopeasta, eivät Saksan lain pakottavien säännösten mukaan sido sopimuspuolia; näin ollen kantaja voi vaatia suorittamiensa maksujen palauttamista.

4 Bankhaus Schröder, Münchmeyer, Hengst International SA kiisti saksalaisten tuomioistuinten toimivaltaisuuden kaikissa oikeusasteissa, joten Bundesgerichtshof on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat kysymykset:

"1) a) Onko Brysselin yleissopimuksen 6 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että eri vastaajia vastaan nostettujen kanteiden on liityttävä toisiinsa?

b) Jos vastaus a kohtaan on myöntävä, liittyvätkö eri vastaajia vastaan nostetut kanteet toisiinsa 6 artiklan 1 kohdan mukaisesti silloin, kun kanteet ovat olennaisilta osiltaan samanlaiset sekä tosiseikkojen että oikeuskysymyksen osalta (yksinkertainen prosessinyhteys), vai katsotaanko kanteiden liittyvän toisiinsa vain, jos kanteiden käsitteleminen ja ratkaiseminen yhdessä on tarpeen, jotta vältettäisiin ristiriitaiset tuomiot sen johdosta, että kanteet ratkaistaan eri oikeudenkäynneissä (esimerkiksi kun kyseessä on *notwendiger Streitgenoßenschaft* (välttämätön prosessinyhteys))?

2) a) Onko Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohdassa tarkoitettua käsitettä 'sopimukseen perustumaton' tulkittava itsenäisesti, vai onko se määritettävä asiaa käsittelevän tuomioistuimen kansainvälisen yksityisoikeuden mukaan kuhunkin tapaukseen sovellettavan lain (*lex causae*) mukaisesti?

b) Kun kanteet liittyvät toisiinsa, onko tuomioistuin Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohdan nojalla toimivaltainen asiayhteyden perusteella myös sopimukseen perustuvaa vahingonkorvausta koskevissa asioissa käsitellessään sellaista kannetta, joka perustuu sekä sopimukseen perustumattomaan että sopimukseen perustuvaan vahingonkorvausvastuuseen ja perusteettomaan etuun?"

5 Tosiseikkoja, menettelyn kulkua sekä yhteisöjen tuomioistuimelle esitettyjä huomautuksia koskevat tarkemmat tiedot ilmenevät suullista käsittelyä varten laaditusta kertomuksesta. Oikeudenkäyntiasiakirjojen näitä osia käsitellään jäljempänä vain mikäli se on tarpeen tuomioistuimen perustelujen selvittämiseksi.

Ensimmäinen kysymys

6 Bundesgerichtshofin esittämässä ensimmäisessä kysymyksessä pyritään pääasiallisesti selvittämään, onko yleissopimuksen 6 artiklan 1 kohtaa sovellettaessa saman kantajan eri vastaajia vastaan nostamien kanteiden välillä oltava yhteys, ja jos vastaus on myöntävä, millainen mainitun yhteyden on oltava.

7 Yleissopimuksen 2 artiklan mukaan kanne sitä vastaan, jolla on kotipaikka jossakin sopimusvaltiossa, nostetaan "hänen kansalaisuudestaan riippumatta tuon valtion tuomioistuimessa", jollei yleissopimuksen määräyksistä muuta johdu. Yleissopimuksen II osaston 2 jaksossa määrätään kuitenkin "erityisestä toimivallasta", jonka nojalla kanne sitä vastaan, jolla on kotipaikka sopimusvaltiossa, voidaan nostaa toisessa sopimusvaltiossa. Yleissopimuksen 6 artiklan 1 kohta, jonka mukaan kanne voidaan nostaa myös "jos asiassa on useampia vastaajia, siinä tuomioistuimessa, jonka alueella jollakin vastaajista on kotipaikka", kuuluu mainittuihin erityistä toimivaltaa koskeviin määräyksiin.

8 On syytä muistuttaa, että yleissopimuksessa ilmaistun pääsäännön mukaan toimivaltaisia ovat sen valtion tuomioistuimet, jossa vastaajalla on kotipaikka, ja että 6 artiklan 1 kohdassa määrätty toimivalta on poikkeus tästä periaatteesta. Tästä seuraa, että tällaista poikkeusta on tulkittava siten, ettei pääsäännön olemassaolo joudu kyseenalaiseksi.

9 Näin saattaisi käydä, jos kantajalla olisi oikeus nostaa kanne useampia vastaajia vastaan vain riistääkseen toimivallan sellaisen jäsenvaltion tuomioistuimilta, jonka alueella jollakin näistä vastaajista on kotipaikka. Kuten yleissopimuksen tekstin kirjoittaneen asiantuntijakomitean tekemästä kertomuksesta (EYVL C 59, 5.3.1979, s. 1) ilmenee, tällainen mahdollisuus on suljettava pois. Tässä tarkoituksessa on tarpeen, että kutakin vastaajaa vastaan nostettujen kanteiden välillä on yhteys.

10 Jotta varmistettaisiin, että yleissopimuksesta johtuu eri sopimusvaltioille ja asianomaisille henkilöille mahdollisimman samanlaiset ja yhdenmukaiset oikeudet ja velvoitteet, mainitun yhteyden luonne on määriteltävä itsenäisesti.

11 Tässä tarkoituksessa on mainittava, että asiantuntijakomitean laatimassa kertomuksessa ilmaistaan 6 artiklan 1 kohdan perusteena nimenomainen pyrkimys välttää keskenään ristiriitaisten tuomioiden antamista eri sopimusvaltioissa. Kyseessä on lisäksi pyrkimys, joka ilmaistaan myös yleissopimuksen 22 artiklassa, joka koskee eri sopimusvaltioiden tuomioistuimissa nostettuja, toisiinsa liittyviä kanteita.

12 Yleissopimuksen 6 artiklan 1 kohtaan sisältyvää sääntöä sovelletaan silloin, kun eri vastaajia vastaan nostetut kanteet liittyvät toisiinsa jo niitä nostettaessa eli kun niiden käsitteleminen ja ratkaiseminen yhdessä on tarpeen, jotta vältettäisiin se, että eri oikeudenkäynneissä annetaan keskenään ristiriitaisia

tuomioita. Kansallisen tuomioistuimen on huolehdittava kussakin tapauksessa siitä, että mainittu edellytys täyttyy.

13 Ensimmäiseen kysymykseen on siis vastattava, että yleissopimuksen 6 artiklan 1 kohtaa sovellettaessa saman kantajan eri vastaajia vastaan nostamien kanteiden on liityttävä toisiinsa siten, että niiden ratkaiseminen yhdessä on tarpeen, jotta vältettäisiin se, että eri oikeudenkäynneissä annetaan keskenään ristiriitaisia tuomioita.

Toinen kysymys

14 Bundesgerichtshofin esittämässä toisessa kysymyksessä pyritään pääasiallisesti selvittämään toisaalta, onko Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohdassa käytettyä käsitettä "sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskeva asia" tulkittava itsenäisesti vai sovellettavan kansallisen lain mukaan, sekä toisaalta, onko Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohdan nojalla toimivaltainen tuomioistuin toimivaltainen käsittelemään kanteen myös siltä osin kuin se perustuu vahingonkorvausvastuuseen sellaisessa tapauksessa, jossa kanne perustuu samanaikaisesti sopimukseen perustumattomaan vahingonkorvausvastuuseen, sopimusvelvoitteen rikkomiseen ja perusteettoman edun saamiseen.

15 Kysymyksen ensimmäisen kohdan osalta on syytä huomata, että käsitettä "sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskeva asia" käytetään perusteena kantajan hyväksi annettujen, erityistä toimivaltaa koskevien sääntöjen soveltamisalaa rajattaessa. Kuten yhteisöjen tuomioistuin on jo 5 artiklan 1 kohdassa käytetyn käsitteen "sopimusta koskeva asia" osalta todennut (katso asia 34/82, Peters, tuomio 22.3.1983, Kok. 1983, s. 987, ja asia 9/87, SPRL Arcado v. SA Haviland, tuomio 8.3.1988, Kok. 1988, s. 1539), ottaen huomioon yleissopimuksen tavoitteet ja yleinen rakenne on tärkeää, ettei tätä käsitettä tulkita siten, että siinä viitataan ainoastaan jonkin sopimusvaltion sisäiseen oikeuteen, jotta pystyttäisiin varmistamaan se, että eri sopimusvaltioille ja asianomaisille henkilöille yleissopimuksesta johtuvat oikeudet ja velvoitteet ovat mahdollisimman samanlaisia ja yhdenmukaisia.

16 Näin ollen sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevan asian käsitettä on pidettävä itsenäisenä käsitteenä, jota on yleissopimusta sovellettaessa tulkittava tukeutuen ensisijaisesti mainitun yleissopimuksen järjestelmään ja tavoitteisiin, jotta yleissopimuksen täysi tehokkuus taattaisiin.

17 Yhdenmukaisen ratkaisun takaamiseksi kaikissa jäsenvaltioissa on todettava, että sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevan asian käsitteeseen kuuluvat kaikki sellaiset kanteet, joissa vaaditaan vastaajan vastuun toteuttamista ja jotka eivät liity 5 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla "sopimukseen".

18 Kysymyksen ensimmäiseen kohtaan on siis vastattava, että yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohdassa tarkoitettua sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevan asian käsitettä on pidettävä itsenäisenä käsitteenä, joka kattaa kaikki sellaiset kanteet, joissa vaaditaan vastaajan vastuun toteuttamista ja jotka eivät liity 5 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla "sopimukseen".

19 Kysymyksen toisen kohdan osalta on syytä huomata, kuten jo edellä on mainittu, että yleissopimuksen 5 ja 6 artiklassa mainitut erityiset toimivaltaperusteet ovat poikkeuksia siitä pääsäännöstä, jonka mukaan toimivaltaisia ovat sen valtion tuomioistuimet, jossa vastaajalla on kotipaikka; näin ollen niitä on tulkittava suppeasti. On siis todettava, että tuomioistuin, joka on 5 artiklan 3 kohdan nojalla toimivaltainen tutkimaan kanteen siltä osin kuin se perustuu sopimukseen perustumattomaan vahingonkorvausvastuuseen, ei ole toimivaltainen tutkimaan samaa kannetta siltä osin kuin se perustuu sopimukseen perustuvaan vahingonkorvausvastuuseen.

20 Vaikka saman kanteen käsitteleminen eri perusteiden osalta eri tuomioistuimissa voi olla hankalaa, on syytä huomata, että toisaalta kantajalla on aina mahdollisuus saattaa koko kanne vastaajan kotipaikan tuomioistuimen käsiteltäväksi ja että toisaalta yleissopimuksen 22 artiklan mukaan on tietyin edellytyksin mahdollista, että se tuomioistuin, jossa kanne on ensiksi nostettu, voi käsitellä koko kanteen, jos eri tuomioistuimissa nostetut kanteet liittyvät toisiinsa.

21 Näillä edellytyksillä kysymyksen toiseen kohtaan on syytä vastata, että tuomioistuin, joka on 5 artiklan 3 kohdan nojalla toimivaltainen tutkimaan kanteen siltä osin kuin se perustuu sopimukseen perustumattomaan vahingonkorvausvastuuseen, ei ole toimivaltainen tutkimaan samaa kannetta siltä osin kuin se perustuu sopimukseen perustuvaan vahingonkorvausvastuuseen.

Oikeudenkäyntikulut

22 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Italian tasavallan, Yhdistyneen kuningaskunnan, Saksan liittotasavallan ja Luxemburgin suur-

herttuakunnan hallituksille sekä Euroopan yhteisöjen komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikuluista.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto)

on ratkaissut Bundesgerichtshofin 27.4.1987 tekemällään päätöksellä esittämät kysymykset seuraavasti:

1) **Yleissopimuksen 6 artiklan 1 kohtaa sovellettaessa saman kantajan eri vastaajia vastaan nostamien kanteiden on liityttävä toisiinsa siten, että niiden ratkaiseminen yhdessä on tarpeen, jotta vältettäisiin se, että eri oikeudenkäynneissä annetaan keskenään ristiriitaisia tuomioita.**

2) a) **Yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohdassa tarkoitettua sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevan asian käsitettä on pidettävä itsenäisenä käsitteenä, joka kattaa kaikki sellaiset kanteet, joissa vaaditaan vastaajan vastuun toteuttamista ja jotka eivät liity 5 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla "sopimukseen".**

b) **Tuomioistuin, joka on 5 artiklan 3 kohdan nojalla toimivaltainen tutkimaan kanteen siltä osin kuin se perustuu sopimukseen perustumattomaan vahingonkorvausvastuuseen, ei ole toimivaltainen tutkimaan samaa kannetta siltä osin kuin se perustuu sopimukseen perustuvaan vahingonkorvausvastuuseen.**

Bosco Everling

Galmot Joliet Schockweiler

Julistettiin Luxemburgissa 27 päivänä syyskuuta 1988.

J.-G. Giraud
kirjaaja

G. Bosco
viidennen jaoston puheenjohtaja